
DAGENS FRÅGOR

VÅGRÄTA OCH LODRÄTA KOMMUNIKATIONER

Det väckte ett visst uppseende, då biskoparna i Svenska Kyrkan samlade sig och meddelade, att de inte ville ha flera motorvägar. Regeringen skulle i stället koncentrera sig på att bygga järnvägar. Att någon biskop önskade en sådan utveckling var väl inte märkvärdigt, men att alla tyckte det samma var oväntat. Man väntar i allmänhet att biskopar kommer med vad som är det bästa för deras stift. Det är då naturligt, att biskopen i Luleå talar för en ny järnväg längs kusten upp till Haparanda, men att biskoparna i Göteborg och Lund skulle tala för järnvägsbyggen är överraskande.

När så skett, är det sannolikt att den nye ärkebiskopen i Uppsala har begärt stöd av sina kolleger. I en TT-intervju i maj är det mycket som förklaras. Han meddelade där att Svenska Kyrkan "under hans led-

ning" oftare skall ta ställning i sakfrågor.

Men även om ärkebiskopen *vill* kunna ta de andra biskoparna under sin ledning, har han ingen *rätt* att leda Kyrkan i några frågor alls. Ärkebiskopen är ärkebiskop i Uppsala, d v s i ett stift. Någon ärkebiskop för hela landet finns inte. Man kan säga, att eftersom valet av ärkebiskop är annorlunda än valen i stiftet och de senare deltar i det förra, skulle den valde bli någon slags överbiskop över sina kolleger. Så är det inte. Han blir ordförande i olika styrelser, som förekommer i Kyrkan. Är han en kraftkarl betyder detta mycket. Men det står inte i någon lag att de andra biskoparna skall lyda honom.

Därför är det av stort intresse både för dem och för andra att ha reda på vad som gäller för den nye ärkebiskopen. Han menar alltså själv att han skall leda Kyrkans politiserande. Det låter avskräckande, och det borde vara uteslutet att alla biskoparna skall låta sig ledas. I fråga om etik har han också yttrat sig. Han talar

om "80-talets bankdirektörer". "Fallskärmar och själviskhet har alltför länge fått breda ut sig." Möjligen skulle man kunna påpeka, att trots allt har fallskärmar i rimliga mått accepterats av två parter. En eller annan, bankdirektör och andra, som tvingas lämna en viktig och välbetald post, skall ha ordnat hyggliga avgångsvillkor. Det kan därvid vara svårt för andra att avgöra vad som är rimligt. Biskopar och ärkebiskopar kan förmodligen mycket sällan bedöma detta ur sina egna situationer. De avgår själva med ganska hyggliga pensioner.

Ärkebiskop Weman vet i alla fall hur han, kanske andra till ledning, bedömer 80-talets bankdirektörer – för säkerhets skull skär han alla över en kam. "Det är kusligt när man hyllar den som är smart och lyckas lura någon annan." Men han är dock präst och rent av biskop. Han är beredd att möta även bankdirektörer med "upprättande kärlek" om de söker honom.

Nu vet alltså andra biskopar hur de skall bemöta bankdirektörer. Vad dessa beträffar vet de hur präster skall bedöma dem om de möts, men troligt är, att tillströmningen av bankdirektörer till präster blir ganska begränsad.

DUBBLA BUDSKAP

Boris Pankin, Sovjetunionens ambassadör i Sverige 1982–1990, berättar i sin bok "De sista hundra dagarna" (1992) hur han hade det i Stockholm. Främmande, enligt svensk mening sovjetiska ubåtar i svenska vatten blev allt mer besvärliga att förklara, eller rättare att inte förklara. Den som gått på grund i Karlskrona skärgård måste man ju erkänna. "Navigationsinstrumenten visade fel" var det svar, som skulle ges på frågor. Var och en, även ambassadören, förstod ju att detta var osant. En svensk kommission tillsattes för att undersöka alla kända kränkningar och resultatet blev att ubåtarna troligen var sovjetiska.

Detta bedömdes som så allvarligt i Sverige, att statsministern själv, Olof Palme, kallade till sig Pankin, som fick ta emot kommissionens material och regeringens protester. Normalt skulle detta ha skett genom UD. Att statsministern tog över var utan tvivel både ovanligt och uppseendeväckande.

Moskva stod vid sina osanningar och nu, då arkiv har öppnats i Moskva, förstår man att detta gick bra. Pankin kunde rapportera hem, att Sveriges statsminister haft godheten att förklara varför han själv protesterat. "Jag ansåg det nödvändigt att själv skrika högre för att på det sättet avvärja de mest högljudda

gaphalsarna" skall han ha sagt. I sak betydde detta, att Olof Palme var vänlig nog att meddela Sovjetunionen, att den inte behövde bry sig om svenska protester. Sovjetiska ubåtar kunde fortsätta att studera svenska vatten.

Olof Palmes godhet kan kanske förklara att han, och på hans begäran hela hans regering, fördömde en riksdagsman, Carl Bildt, som diskuterat kommissionens resultat med myndigheter i Washington. Det utmålades som nästintill landsförräderi.

På sig själv känner man andra.

POLEN PÅ RÄTT VÄG. . .

Tänk så många som under de senaste åren talat och skrivit om Polens svarta utveckling. Ett nytt exempel på vad "polsk riksdag" kan åstadkomma, när 29 partier inte kan komma överens.

Ekonomiskt har det också gått illa. BNP har sjunkit med ca 20 procent och industriproduktionen med mer än 30 procent. Om nu statistiken talar sanning.

Men vad finns då i dessa siffror? Förr var det bara volym och vikt. Nu börjar det bli kvalitet och värde i siffrorna i stället.

Det är givetvis ingen förlust att skor som inte kan användas slutar att tillver-

kas. Då slipper man arbetet med att bränna dessa. Om å andra sidan medborgarna vill ha videobandspelare, så efterfrågas sådana. På fyra år har antalet hushåll i Polen med sådan teknisk utrustning ökat mer än 10 gånger. Var tredje hushåll kan nu se video.

Polens ekonomiska utveckling verkar nu ha vänt, även om man går till den officiella statistiken. Med början i september 1992 har industriproduktionen ökat månad för månad. Exporten har faktiskt under 90-talets tre år klart överträffat importen. Arbetslösheten stiger inte längre, och torde egentligen "bara" uppgå till 8-9 procent, då många är registrerade arbetslösa trots att de har arbete. Hela 90 procent av servicenäring och detaljhandel är i privata händer.

Vi skulle kunna fortsätta så här på många fler områden. Det är glädjande.

Smolk i glädjebägaren kom för en tid sedan när den polska regeringen föll på en förtroendeomröstning rörande budgeten. En parlamentsledamot avgjorde genom att komma för sent, och han tillhörde regeringsunderlaget. . .

Men kanske var förlusten i parlamentet en vinst. Premiärminister Hanna Suchocka satte hårt mot hårt; Inte större budgetunderskott än 5 procent av BNP (Sveriges är nästan tre gånger större).

Lech Walesa, Polens president och Solidaritets starkaste kraft tidigare, backade upp regeringen efter förtroen-

denederlaget. Han upplöste parlamentet och utlyser nyval i höst. Samtidigt undertecknade han en ny vallag som sätter gräns vid 5 procent för representation i parlamentet. Vidare vägrade president Lech Walesa att underteckna parlamentets beslut om att öka budgetunderskottet, vilket han har laglig rätt till.

Det som såg ut att vara ett nederlag för den ekonomiska och politiska utvecklingen i Polen, Hanna Suchocka-regeringens fall, kan mycket väl visa sig vara ytterligare en framgång.

ETT VADDERAT LIV?

Vetenskapens värld är underbar. Enligt Svenska Dagbladet visade en akademisk studie nyligen att i en familj på fyra personer kommer i genomsnitt en familjemedlem råka ut för en dörrolycka under sin livstid. Farligast, skriver forskarna, är dörrbladet – "den rörliga, tillslutande dörrdel, som i dagligt tal kallas dörr". 600 000 svenskar råkar ut för dörrtillbud varje år har forskarna räknat ut och vårdkostnaderna uppgår till hela 50 miljoner kronor årligen. Eller 40 kronor per dörr. . .

Som dessa forskare inte bara nöjer sig med att dokumentera verkligheten utan också vill vara aktiva samhällsdebattörer, kräver de dessutom åtgärder av "samhället". Oavvisliga krav är därför enligt dessa akademiker färre trösklar i våra hem och dörrar med mjuka, runda kanter!

För några år sedan uppstod det stort rabalder när en varg jagades i Skåne av ett jätteuppbåd av poliser (ledda av en icke helt obekant Åhmansson, sedermera rikspolischef). Företrädare för fri-luftsintressen framträdde då och krävde vargens och dess anförvarters död, eftersom det var varje svensks oförytterliga rätt att kunna gå i skogen "utan att något oförutsett inträffar".

Man kan undra var denna obändiga önskan att bädda in tillvaron i bomull kommer ifrån egentligen. Är det verkligen samma folk som en gång bemannade vikingaskepp och karolinerhävar? Och som för mindre än hundra år sedan skapade ett ekonomiskt under genom en oöverträffad kombination av våghalsighet, envetenhet och entreprenöranda?

Allt detta förefaller nu oändligt långt borta. Under efterkrigstiden har nyföretagandet i Sverige visat en långsiktigt sjunkande trend. Att medvetet våga ta risker för egen del tycks vara en utdöende konst i vårt land (de bankanställda som lånade ut miljoner till höger eller vänster riskerade ju inte sina

egna pengar, i den mån de alls insåg att de tog några risker).

Mycket handlar förstås om ekonomiska incitament. Att kunna vinna mycket på en rejäl satsning. Och samtidigt veta att man också kan förlora ordentligt.

Men det är inte bara det. Ska Sverige få tillbaka sin storhet som framgångsrik företagar- och entreprenörsnation måste

vi också förändra vår mentala inställning. Göra oss av med den förkvävande trygghetsmanin och bränna en del av tillvarons vadd. Olyckor händer i livet och det är tråkigt, men om vi ska försöka skydda oss från allt som kan tänkas hända kommer livet att bli både fattigare och tristare. Bomull är visserligen mjukt men det smakar inget vidare.